

Borovice pyrenejská

Pinus uncinata Mill. ex Mirbel

1

4

2

Vyobrazení:

- 1 – větevka s mladými šiškami a samčími šištice
- 2 – habitus
- 3 – šiška
- 4 – detail jehlic

Borovice pyrenejská (*Pinus uncinata*) pochází ze západní Evropy, zejména z Pyrenejského poloostrova. Je rozšířena v západní Evropě, hlavně ve vyšších polohách Pyrenejí, roztroušeně se také vyskytuje v Alpách a v dalších přilehlých horách, ale i ve francouzských pohoří jako je Jura nebo Vogézy.

Je blízkce příbuzná středoevropské blatce. Tato „západoevropská“ blatka je malý strom (do výšky 10 m) s úzce kuželovitou korunou. Od druhu borovice blatka (*Pinus rotundata*) se odlišuje především tvarem štítků na plodních šupinách. Štítky plodních šupin jsou na osluněné straně zobákovitě protáhlé do čtyřbokého jehlanu a hákovitě zahnuté k bázi šišky; pupek je vyniklý a prodloužený. Šišky jsou buď kuželovité nebo vejčité, většinou 3–4 cm (zřídka až 7 cm) dlouhé.

Lískovité – *Corylaceae*

Líska obecná

Corylus avellana L.

Líska obecná je dřevina sloužící člověku od nepaměti. Poskytuje mu nejen proslulé oříšky, pro něž bylo vyšlechtěno více „ovocnářsky“ významných kultivarů (jako např. Hallský, Hampelův, Lombardský bílý, Webbův, Cosfordský), ale i dobře štípatelné, ohebné, pružné a houževnaté dřevo, z něhož se vyráběly sudové obruče a využívalo se v košíkářství, na hole, držadla a příčky; strouhala se z něj i tzv. dřevitá vlna. Je to však dřevo málo trvanlivé, použitelné jen v suchém prostředí.

Spontánně je líska rozšířena po celé Evropě, na severu až k 63° s. š., na východě až po Arménii. V době poledové byla v Evropě jednou z dominantních dřevin v podrostu borových lesů, jehož zmlazování bránila tak, že místy byly bory čistými porosty lísky zcela zatlačeny. Dokládají to časově přesně definovatelné uložení v rašelinných pánvích; nutno však brát ohled i na to, že líska, jako větroprašná dřevina, produkuje nadměrné množství pylu, což poněkud zkresluje kvantitativní zastoupení v rašelinných nálezích.

Lísky patří k nejčasněji kvetoucím dřevinám (únor, březen). Samčí květy vyrůstají v jednoduchých jehnědách, až 6 cm dlouhých. Za každým podpurným listem je vždy jediný bezobalný květ s rozštěpenými tyčinkami. Samičí květy mají zakrnělé okvětí a jsou směstnány do pupenů, z kterých vyčnívají jen červené blizny. Střídavě postavené, opadavé listy jsou krátce chlupaté a často asymetrické. Lískám vyhovují hlinitopísčité půdy. Jsou také ekologicky dosti plastické, takže rostou jak ve stínu, tak na plném slunci. V kultuře se množí semeny, hřížením a řízkováním.

Líska je vícekmenný keř až stromek, vysoký do 5–7 m; je krajínovorná i hospodářsky užitečná, u nás je zastoupená ponejvíce v pahorkatině, v nížinách a ve vyšších horských polohách jenom roztroušeně, nejvýše byla zaznamenána v karech Hrubého Jeseníku a také v Krkonoších.

1

3

2

Vyobrazení:

- 1 – habitus
- 2 – list
- 3 – oříšky v punčoškách
- 4 – samčí jehnědy a samičí květy s červenými bliznami
- 5 – větevka
- 6 – silueta

Růžovité – *Rosaceae*, staré kulturní růže – stolístky

Růže bílá

Rosa × alba L.

Vyobrazení:

- 1 – kvetoucí větévka
- 2 – poloplňný kultivar ‘Semiplena’

Jednou z nejstarších historických růží je růže bílá. Názorů na její vznik je několik. Nejpravděpodobnější je ten, podle něhož některá z planých šípkových růží ze sekce *Caninae*, zřejmě s chlupatými listy (např. *Rosa canina* subsp. *corymbifera*), byla opylena pylem nějaké damažské růže. Po prvním rodiči růže bílá zdělila vzrůst a snad i barvu květů, po druhém plnokvětost.

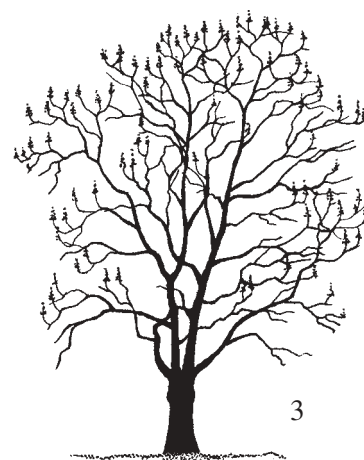
Možná by k tomu stačila i jen prostá *Rosa gallica*, jak soudil český rhodolog Ivan Klášterský. K nějaké podobné mesalianci mohlo dojít spontánně někde na svazích Kavkazu nebo na Krymu, protože tam docházelo ke kontaktu obou rodičů. Jisté je, že plnokvětou růží bílou (třebaže se tak do časů C. Linného nejmenovala) znali staří Řekové i Římané, a je velmi pravděpodobné, že ji s sebou přivezli až do jižní a západní Evropy. Dodnes je růže bílá standardním inventářem střeoevropských venkovských hřbitůvků a božích muk. Je to také ona bílá růže ve známé anglické válce růží; však se také nazývá „White Rose of York“.

Za jednu z nejstarších odrůd růže bílé se považuje poloplňná *Rosa × alba* ‘Semiplena’. Zatím je sporné, zda je odvozenější od zcela plnokvětého tvaru, nebo je tomu naopak. Bývá uváděna též pod jmény *Rosa × alba* ‘Suaveolens’ a *Rosa × alba* ‘Nivea’. Prvé se odvolává na její intenzivní vůni, pro niž se vedle růže damažské pěstuje v pověstné bulharské přípravě růžového oleje u Kazanlaku, druhé souvisí se sněžnou bělostí květů.

Rosa × alba je vzpřímeně rostoucí keř vzhledu keře šípkové růže, někdy až 2 m vysoký. Větve mají hákovité ostny jako šípkové růže, pod květy však převládají štětinové ostence. Listy jsou nejčastěji sedmičetné, na rubu chlupaté. Bílé květy jsou většinou plné, jen zřídka poloplňné nebo jednoduché, až 8 cm široké, ploše rozevřené, vonné; stopky mají červenavě stopkatě žláznaté. Šípky jsou tmavočervené, hladké. *Rosa × alba* ‘Semiplena’ se liší pouze velkými poloplňnými květy

Pavlovnice plstnatá

Paulownia tomentosa (Thunb.) Steud.

Vyobrazení:

- 1 – květenství
- 2 – plody – špičaté tobolky
- 3 – silueta stromu v zimě

Kvetoucí pavlovnice je královská dřevina; už první pohled prozrazuje její výjimečnost. Je to rozkladitý strom s nápadně velkými, někdy i 50 cm dlouhými (!) široce vejčitými, vstřícně vyrůstajícími opadavými listy. Přes svoji mohutnost jsou tyto listy jemné, tenké, měkce plstnaté – podobně, jako jsou hnědou plstí obalena květní poupata, připravená na stromě už od léta předchozího roku. Vyrůstají ve velkých, 20–30 cm dlouhých vzpřímených květenstvích. Obvykle vykvétají v dubnu nebo v květnu, před vyrašením listů. Po tuhých zimách, přes plstěný „kožíšek“ poupata namrzají a pak již nerozkvetou. Je to tedy dřevina jak se patří citlivá, jak se na královský majestát sluší.

Synonymum vědeckého jména (*Paulownia imperialis*, pavlovnice císařská) souvisí spíše než se vzhledem a citlivostí s celkovou dedikací – rodové jméno obdržela na počest dcery ruského cara Pavla I., princezny Anny Paulowny, královny holandské (1795 až 1865).

Pavlovnice je zde jediným dřevinným zástupcem čeledi krtičníkovitých (*Scrophulariaceae*), v jejichž 220 rodech jsou převážně byliny. Jsou to stromy až 15 m vysoké, s majestátní rozložitou korunou, s oboupohlavnými, výrazně sympetrickými květy, organizovanými podle čísla 5; kališní lístky a korunní lístky s tyčinkami jsou vzájemně srostlé (někdejší rostliny srostloplátečné, *Sympetalae*). Plodem je špičatě vejčitá tobolka s mnoha (až 1200) křídlatými semeny v každé!

Asi osm druhů pavlovnici roste ve východní Asii; *Paulownia tomentosa* pochází z Číny, ačkoliv se po staletí pěstuje v Japonsku. Dovezena do Evropy byla roku 1884 do Francie (jiný zdroj říká 1894). V USA, na území mezi Georgií a New Yorkem dokonce zplaněla.

První pavlovnice byla u nás vysazena před rokem 1844 v pražské Královské oboře. Dva mladší stromy (asi 60leté) rostou v Botanické zahradě UK v Praze.